

ახეყო და წარსულის გაკვეთილები

ინოვაციებისა და სამოქალაქო
განვითარების ცენტრი
“პროგრესის სახლი“

საგაზეთო ჩანართი №1(13), 2026 წ.

თქვენ წინაშეა საგაზეთო ჩანართი, რომელიც მომზადებულია პროექტის – “მოქალაქეთა ცნობიერების ამაღლება დემოკრატიული პროცესების მხარდასაჭერად” ფარგლებში. პროექტს ახორციელებს ოზურგეთის ინოვაციების

და სამოქალაქო განვითარების ცენტრი – პროგრესის სახლი. გამოცემაში პერიოდულად წარმოგიდგენთ პუბლიკაციებს, სხვადასხვა დროსა და სივრცეში შექმნილ ნაშრომებს სამოქალაქო საზოგადოებისა და დემოკრატიული

ღირებულებების შესახებ. ჩვენი მიზანია, მკითხველს წარმოუდგინოთ ქართველი და უცხოელი ავტორების მოსაზრებები სამოქალაქო ფასეულობების როლსა და მნიშვნელობაზე პროექტის გუნდი.

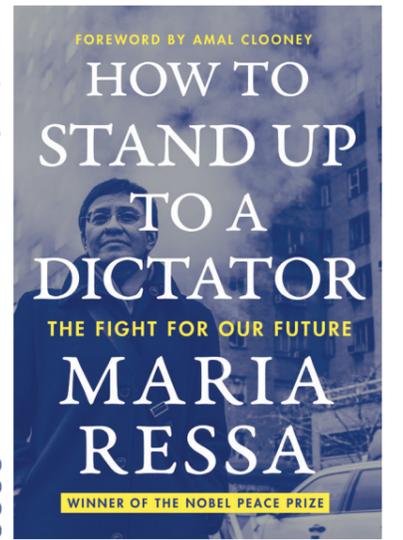
როგორ დავამარცხოთ დიქტატორი

ფილიპინელი ჟურნალისტის, ნობელის მშვიდობის პრემიის ლაურეატის მარია რესას წიგნი „როგორ დავამარცხოთ დიქტატორი“- Maria Ressa, How to Defeat a Dictator თანამედროვე დემოკრატიების ერთ-ერთი ყველაზე მკაფიო და შემამფოთებელი ანალიზია.

ეს არის ინსტრუქცია, როგორ იბადება ავტორიტარიზმი სოციალურ ქსელებში, რატომ ხდება საზოგადოება მის წინააღმდეგ დაუცველი და როგორ შეიძლება მისი შეჩერება.

ეს თემები განსაკუთრებით აქტუალურია პატარა ქვეყნებისთვის, სადაც მედია, პოლიტიკა და საზოგადოებრივი ნდობა ერთდროულად ზენოლის ქვეშაა.

მთავარი ბზავნილები

დიქტატორი აღარ მოდის ტანკებით – მოდის ალგორითმით

მე-20 საუკუნეში ძალაუფლების ხელში ჩაგდება სამხედრო გადატრიალებით ხდებოდა. დღეს – ინფორმაციის კონტროლით და ალგორითმით. სოციალური ქსელები გახდა იარაღი: სიცრუე ვრცელდება სწრაფად, ემოცია იმარჯვებს ფაქტებზე, ადამიანები უპირისპირდებიან ერთმანეთს.

სოციალურმა ქსელებმა შეცვალეს პოლიტიკური ძალაუფლების ბუნება.

პლატფორმები, რომლებიც შექმნილია ადამიანების დასაკავშირებლად, გადაიქცა ინსტრუმენტად, რომელიც აჩქარებს დეზინფორმაციას, აძლიერებს ემოციებს, ხლეჩს საზოგადოებას. თუ ადრე მედია რეალობას ასახავდა, დღეს რეალობა ხშირად იქმნება ონლაინ.

სოციალური ქსელების ალგორითმები აძლიერებენ: ბრაზს, შიშს, კონფლიქტს. ალგორითმს არ აინტერესებს სიმართლე. აინტერესებს ჩართულობა. და რა ინვესტაცია ყველაზე დიდ ჩართულობას? არა სიმართლე, არა დაბალანსებული ანალიზი. ბრაზი. ალგორითმები აძლიერებენ კონტენტს, რომელიც ინვესტაციას ძლიერ ემოციებს. ამიტომ კონფლიქტი უფრო სწრაფად ვრცელდება, ვიდრე ფაქტი. პროპაგანდა უფრო სწრაფად ვრცელდება, ვიდრე ჟურნალისტიკა.
შედეგი – საზოგადოება მუდმივ ემოციურ დაძაბულობაში ცხოვრობს.

სიცრუე ხდება პოლიტიკა და ძალაუფლება

ტყუილი, რომელიც საკმარისად ხშირად მეორდება, იქცევა პოლიტიკურ ძალად.

დეზინფორმაციის ეკოსისტემა მუშაობს მარტივი ემოციებით: შიში, სიძულვილი, აღშფოთება. ამ ემოციებს აქვს ერთი მნიშვნელოვანი ფუნქცია – ისინი გამოირიცხავენ კრიტიკულ აზროვნებას. გაბრაზებული საზოგადოება ნაკლებად ამოწმებს ფაქტებს და უფრო სწრაფად იღებს შემოთავაზებულ მარტივ პასუხებს რთულ კითხვებზე. თუ აკონტროლებ ინფორმაციას - აკონტროლებ რეალობას.

თუ ტყუილი მილიონჯერ გაიმეორე, ის პოლიტიკად იქცევა.
პროპაგანდის მექანიზმი: შიში, სიძულვილი, მუდმივი დეზინფორმაცია ქმნის საზოგადოებას, რომელიც თვითონ ითხოვს „ძლიერ ხელს“.

დემოკრატია ინგრევა ჩუმად, შიგნიდან – დიქტატურა ინყება ასე: მედიის დისკრედიტაცია – ჟურნალისტები ცხადდებიან „მტრებად“; სასამართლოს დასუსტება, ავტორიტეტის შემცირება; ოპონენტების დემონიზაცია, საზოგადოების დაყოფა „ჩვენი“ და „მტრები“. ხალხი ვერც ამჩნევს, როგორ იცვლება სისტემა.

ავტორიტარიზმი ინყება უნდობლობით. ამ ეტაპზე ყველაზე საშიში ის არის, რომ ყველაფერი ფორმალურად დემოკრატიის ფარგლებში ხდება. არჩევნები ისევ ტარდება. მედია ისევ არსებობს. კანონები ისევ მოქმედებს. მაგრამ სისტემის შიგნიდან ნდობა უკვე განადგურებულია.

სიმართლე მარტო ვერ გაიმარჯვებს

დემოკრატია არ კვდება ერთ დღეში – ის ნელა ქრება, როცა საზოგადოება სიმართლისათვის ბრძოლას წყვეტს. ჩვენ ხშირად გვჯერა, რომ: სიმართლე ბოლოს მაინც გაიმარჯვებს, დემოკრატია ბუნებრივად მდგრადია, ინსტიტუტები ავტომატურად დაიცავენ საზოგადოებას. მაგრამ, სიმართლე ავტომატურად არ იმარჯვებს.

მას სჭირდება: ძლიერი ჟურნალისტიკა, აქტიური, ინფორმირებული მოქალაქეები, მედია განათლება, ერთმანეთის მხარდაჭერა, საზოგადოებრივი სოლიდარობა. დემოკრატია არის ყოველდღიური სამუშაო, არა ავტომატური რეჟიმი. დემოკრატია ყოველდღიური პროცესია, არა მუდმივი მდგომარეობა.

შიშის დაძლევა – თავისუფლების დასაწყისი

ყველაზე დიდი იარაღი ავტორიტარიზმის წინააღმდეგ არის შიშის დაძლევა. ავტორიტარული სისტემები შიშზე დგას. როცა ადამიანები ჩუმდებიან, სისტემა ძლიერდება. როცა საზოგადოება წყვეტს შიშს, პროპაგანდა სუსტდება, კარგავს ეფექტს; ტყუილი კარგავს ძალას, დეზინფორმაცია სუსტდება; ძალაუფლების მონოპოლია ირღვევა. გარდატეხა, თავისუფლება იწყება იმ მომენტიდან, როცა საზოგადოება წყვეტს შიშს.

როგორ დავამარცხოთ დიქტატორი ციფრულ ეპოქაში

პრობლემა: ალგორითმი, როგორც იარაღი

გამოსავალი: სიმართლისა და დემოკრატიის დაცვა

ძალაუფლების მოპოვების მეთოდების შედარება

<p>მე-20 საუკუნე</p> <p>სამხედრო ძალა (ტანკები)</p> <p>ცენზურა და ძალადობა</p> <p>ფიზიკური კონტროლი</p>	<p>21-ე საუკუნე (ციფრული ეპოქა)</p> <p>ინფორმაციის კონტროლი (ალგორითმები)</p> <p>დეზინფორმაცია და ემოციური მანიპულაცია</p> <p>რეალობისა და აქტების კონტროლი</p>
--	--

ტანკების ნაცვლად — ალგორითმი
მე-20 საუკუნის სამხედრო გადართობები დღეს ინფორმაციის კონტროლითა და სოციალური ქსელების მანიპულირებით შეიცვალა.

ემოცია ფაქტების წინააღმდეგ
ალგორითმები პრიორიტეტს ანიჭებენ ბრაზსა და შიშს, კრიტიკულ აზროვნებას აფერხებს და ნდობას ძირს უთხრის.

დემოკრატიის „უხილაეი“ სიკვდილი
ავტორიტარიზმი მყარდება დემოკრატიის ფარგლებში: არჩევნები და კანონები რჩება, მაგრამ სისტემის შიგნით ნდობა განადგურებულია.

- თქვენი მაგალითი არდამბეზების, ძალიან შთამაგონებელია ყველასთვის, მაგრამ, ამავე დროს, არ არის ადვილი. პირიქით, ეს ძალიან რთულია. რა არის თქვენი სუპერძალა, რომელიც გეხმარებათ, ბრძოლა გააგრძელოთ, დარჩეთ ქვეყანაში და არ გეშინოდეთ? ან, არ ვიცი, იქნებ გეშინიათ კიდევ?

- ყოველთვის გეშინია. ვინ იბრძვის მთავრობის წინააღმდეგ საკუთარი ნებით? არავინ. იაპონელებს აქვთ დაახლოებით ასეთი ფრაზა: ჩაქუჩი იმ ლურსმანს ჭედავს, რომელიც ყველაზე მაღლა ამოწეული. თუ ადგები, შენც ჩაქუჩი მოგხვდება. რაც ნიშნავს, რომ ზედმეტად განსხვავებულები ისჯებიან – ვის მოუწდება ეს?

- ერთადერთი, ვისი გაკონტროლება შეგიძლია, ეს საკუთარი თავია. შესაბამისად, ჩემი რჩევა იქნება, გახსოვდეს, ვინ ხარ. გაავლე საზღვრები, რომ ამ მხარეს ხარ კარგი ადამიანი და ამ მხარეს - ბოროტი. ისეთი ცხოვრებით იცხოვრე, რომელიც შენ შეგეფერება.

- ისე მოიქეცი, როგორც გინდა რომ მოგექცნენ, სხვანაირად, რატომ უნდა მოექცე? ჟურნალისტიკაშიც ეს გამოსადგება: იყავი სამართლიანი და უსმინე.

„რადიო თავისუფლება“, - ინტერვიუ მარია რესასთან, ეკა ქევანიშვილი

მარია რესას შრახეზი წიბნიდან „როგორ დავამარცხოთ დიქტატორი“

სიმართლე ყოველთვის აუცილებელია კარგი ცხოვრებისათვის.

განათლების ნაკლებობამ ქუჩებში ძალადობა განავითარა.

მარტო ადამიანი არ გააკეთებს იმას, რასაც ჯგუფში აკეთებს.

დეზინფორმაცია ნაკლებად განათლებული ან ინტერნეტში გაუთვითცნობიერებელი ხალხის აზროვნებას ანადგურებდა და ქვეყნის ტრანსფორმაციას ინვევდა.

დუმილი თანამონაწილეობა!

თუ არ არსებობს ფაქტები, არ არსებობს სიმართლე. თუ არ არსებობს სიმართლე, შეუძლებელია ნდობა. ნდობის გარეშე დემოკრატია ვერ იარსებებს.

თუ თქვენს უფლებებს არ გამოიყენებთ, დაკარგავთ მათ.

პრობლემის მოგვარების ერთადერთი გზა მოქმედებაა.

გრძელვადიან პერსპექტივაში ყველაზე მნიშვნელოვანი განათლებაა. დაიწყეთ ახლავე.

ხანდახან იგრძნობთ, რომ გინდათ დანებდეთ ან ქეიშაში თავი ჩაყოთ, მაგრამ თუ ამას გააკეთებთ, სამყაროს დესტრუქციას შეუწყობთ ხელს, ჩვენი შვილები მანიპულაციასა და მათი ღირებულებების განადგურებაში დაეხმარებით. ეს სისიცოცხლო მომენტი.

რაც ჩვენს ცხოვრებას მნიშვნელობას ანიჭებს, ჩვენს ყურადღებას იპყრობს. სადაც ჩვენ დროს ვატარებთ, განსაზ-

ღვრავს იმას, თუ რას მივალწევთ და რა გავხდებით.

ჩვენი გონების დასამორჩილებლად ბრძოლებს ვერ მოგვბენ თქვენი აზროვნებისათვის ხელშეწყობით. ისინი მოგვბენ თქვენი ემოციების მანიპულაციით.

... სიბრაზე და სიძულვილი კვებავს ჩვენს გარშემო ტოქსიკურ ხალხს. ასე რომ, თუ ფიქრობთ, რომ სხვა გძულთ, უკან დაიხიეთ და ღრმად ჩაისუნთქეთ.

გადადეთ ტელეფონები, რადგან საბოლოოდ მხოლოდ იმ ადამიანებს აქვთ მნიშვნელობა, ვინც გიყვართ. თქვენ ირჩევთ სად დახარჯავთ ძვირფას დროს. მუდამ გემასხვრებათ, რომ არიან ადამიანები, რომელთა ცხოვრებასაც შეეხებთ და რომელთა ცხოვრებასაც შეგცვალათ.